

עין משפט
נר מצוה

כה:

רן

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

רש"י

מסורת הש"ם

מתני' נדרי שגגות וכו'. תרי גוויי קמני חדא דבשעת נדרו היה שוגג כגון קונס אס אכלתי אס שמיתי וכו' וקמני נמי שהיה שוגג בשעה שהנדר ראוי לחול ואע"פ שבשעה שיצא מפיו לא היה שוגג וכדקמני שאני אוכל ושאני שותה כלומר דלמנר קונס ככר זה עלי אס אני אוכל ואס אני שותה היום ושכח ואכל ושתה *דכיון דנדרא דבאכילה קמייתא חייל וההיא שעתא הוה ליה שוגג כלומר שלא נזכר שהיא תלוי באותה אכילה שזס נדר לא חייל נדרא כלל: וז"ה **אומרים** אלו ואלו **מוסרין**. משום דנדר שהותר מקצתו הותר כולו כדאיתא בגמ'. ומוותרין אפי' בלא שאלה קאמר כדאמרין ט) בריש פרקין דכולהו ארבעה נדרים אין לריבין שאלה לחכס. וטעמא דמילתא משום דכיון שאילו היה יודע שאצוי או אחיו היו עמהן היה מוציאן מן הכלל ה"ו מוטעה בעיקר הנדר שלא היה דעמו מעולם על אצוי וכל שיש בעיקר הנדר טעות אין פיו ולבו שזין ובטל מעצמו ומש"ה בקונס אשמי נהנית לי בעינן שיאמר בפירוש שגגבה את כיסי דאי לא אע"פ שהיה דעמו בשביל כך מ"מ כיון שלהדיר את אשתו נתכוין ליכא טעות בעיקר הנדר אצל כהן שלא נתכוין להדיר את זה מעולם הרי הנדר בטל מאליי: **גב' כסס שנדרי שגגות מוסרות** כך **שנעוּט שגגות מוסרות**. וה"ה לשנעוּט ורזחין שרי והכי איתא בירושלמי*) תני כסס שנדרי ורזחין מותרין כך שנעוּט ורזחין שרי מותרין: **הכי דמי שנעוּט שגגות** כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב והדין אמר שבועתא דהכי אמר רב דכל חד וחד אדעתא דנפשיה שפיר קמישחבע: ראה אותן אוכלין: *תנן התם פותחין בשבתות ובי"ט בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרים ושאר כל הימים אסורים עד שבא רבי עקיבא ולימד *נדר שהותר מקצתו הותר כלו אמר רבה ה"דכולי עלמא כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולהון אסורין ואביו מותר לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר ורבא

בה א מיי פ"ד מה' נדרים הל"א ופ"ח הל' ג ופ"ג מה' שנעוּט הל' ה [ו] סמג לאזין רמא רמב טוש"ע י"ד סי' רלב ספיף ו יסמין רלט ספיף [א] טו:

בו ב מיי פ"ח מה' נדרים הלכס [ד] ו סמג שס טור ש"ע י"ד יסמין רלב ספיף ז:

בז ג מיי פ"ג מהלכות שנעוּט הל' ה סמג לאזין רמא טוש"ע י"ד סי' רלט ספי' ה:

בה ד מיי פ"ח מהלכות נדרים הלכס ו סמג לאזין רמא טוש"ע י"ד סי' רכט ספי' ה:

בב ה מיי ומגן שס טוש"ע י"ד יסמין רלב ספיף ח:

מוסף רש"י

נדרי שגגות. כילד, אם אכלתי ואם שתייתי. קונס עלי דבר פלוני אס אכלתי היום והוא סבור שלא אכל וסגר שאכל. אותו הנדר בטל ומותר בלאו דכר (ושבוּעוֹת כהנ'). שאני אוכל. קונס עלי דבר פלוני אם אני אוכל היום ושכח שנעוּט ואכל ושכח מותר בלאו דכר (שם) ולא יתכן לפרש קונס שאני אוכל אלא בעינן ה, ששה דבר אחר בבחינה זו דפרשיות, דלי מפרשת קונס שאני אוכל קונס עלי אכילה ושכח ואכל ושכח, מאי מותר אכילה למימר, דקמני ארבעה נדרים האמיר, הרי ככר עבר על נדרי שוגג, וחי מפרשת המירו פטוריהו מן התקלוק, פשיטא מי התרה זו והלא שמת היה, וכלל דבר אין מותר לשון פטור (שם).

תוספות

נדרי שגגות. קונס כל הפירות שנעוּט אס אכלתי ושתייתי היום ונוכר שאכל ושכח פטור מאכילתי היה יודע שאכל לא היה נדר ובע"י פיו ולבו שזין וא"ת לעיל (ד:). דקאמר קונס [עינין בשניה היום אם אישן למחר אל יסן היום שמא יסן למחר ה"ר אי שנתן למחר נדרי שגגות מותרין ובמודי ליכא לחוש עד שיעבור

במודי על נדרו וי"ל מתוך כן דלמרינן בנחלא לא מודהר איכא למישא שמא יסן למחר במודי: קונב אשתי נהנית לי. פרי"י מיייר דלא משועבד לה: שנגבה ביסי ושהבתה בני. אין לפרש שפירש אס גנבה את כיסו וכן אס הכתה את בנו דא"כ פשיטא דלא חל הנדר: פותחין לאדם בבבדור שבתות וי"ט. כגון שנדר שלא לאכול ושלא לשמות יין שנה אחת ולא נזכר על שבתות וי"ט להוציאם מן הכלל כשכא לישראל על נדרו פותחין לו בכבוד שבתות וי"ט דלמרינן אילו ידעת והיית זכור בשעת הנדר על שבתות וי"ט כלום נדרת עליהם והוא אמר לאו מתירין אותו אף לימי החול כדמסקינ בנשה נדנר שהותר מקצתו הותר כולו והותר מקצתו הותר כולו דקאמר בלא התרת חכס אלא הותר מממת נדר טעות קאמר. ולי' דהלשון משמע שזריך התרת חכס מדקאמר פותחים אלמא משמע דלזריך התרת חכס לכ"י דודאי לזריך התרת חכס ולא דמי למתני' דנמלאו אציו או אחיו דלא לזריך שאלה דהתס הנדר בטעות ושגגה גמורה דאין סהדי כספור בללו שסס אינסי קרוצים דהא אפשר שפיר בלא אחיו הלכך הרי הוא כאלו אמר בפירוש הרי עליכס פלוני ופלוני אצל הכא שנה שנה אחת תמיתה הכל יודעין שאי אפשר לשנה אחת בלא שבתות ואס כן כשנדר שנה אחת ודאי היה דעמו גם אשבתות וי"ט ולא מצי למימר שטעה כמו בנמתני' אלא שהוא מתחרט כעשוי על שבתות וי"ט שלא הוציאם מן הכלל הלכך לזריך שאלה והתרה גמורה כשאר נדרים: עד שבא ר"ע וליביר נדר בו'. להכי מייתי הן מתני' מקמי פלוגתא דרבה ורבא דפלוגי בפלוגתא דשמאי והלל משום דפלוגתא דרבנן ור"ע כהא דפותחין הוו כפלוגתא דכ"ש וז"ה דמ"ק כב"ש ור"ע כב"ה וא"ת ומ"ק כב"ש וי"ל דלית ליה דלא נחלקו כ"ש וז"ה בדכר זה: אבד רבה רב"ע כל היבא דאבד אילו הייתי יודע וכו'. מאחר שלא החליף דבריו הראשונים אינו נראה עקירת נדר שמחלה אמר כולנס והשתא נמי כי שרי לה אמר כולנס נכך לא אמרי כי הותר מקצתו הותר כולו וה"ה נמי אס מתחלה אמר צפרט כגון לזה ולזה אסוריס וחזר ואמר אחי הייתי ידע שאני צניכס הייתי אומר פלוני ופלוני אסוריס ואני מותר מתאמר שלא שניה ולא החליף את לשוני אין כהן עקירת נדר ודכ"ע לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אליבא דרבא והא דנקט שיעמו בלשון כולנס לישנא דמתני' נקט דלמנר הרי עליכס קרנן: לא נחלקו אלא. כשהחליף ושינה את דבריו הראשונים שמחלה אמר כולנס אסוריס ועתה אמר אילו הייתי יודע שאכא צניכס הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואני מותר והוא הדין אם היה תלפסי כזא אמר שמחלה אמר לזה ולזה והשתא אמר כולנס דמאחר שהחליפן לכלל ופרט שמחלה כלל בציפור ופרט בבהיר אמרי כ"ה ור"ע מאחר שהחליפן נראה כעוקף נדרו והותר מקצתו הותר כולו וז"ש לא שרי לה ואסרו בנדרוייהו:

מתני' נדרי שגגות. אמר קונס ט) כו': **ונוכר שאכל ושכח**. פטור לנרו אונסו דסבר שצאמת נשבע: **וכן ראה אופס אובלסי האניס ואמר הרי הן עליכס קרנן ונמלאו**. אותן האוכלים שהיה אציו או אחיו היינו נמי נדרי שגגות שאילו היה יודע שהיה אציו או אחיו לא היה מדירין: **או שהיה אוכל עמהן**. עס אציו ועס אחיו אחרים: **כש"א הן מוסרין**. אציו ואחיו בלכד ומה שעממס אסוריס דקסברי נדר שהותר מקצתו לא הותר כולו. וז"ה סברי נדר שהותר מקצתו הותר כולו. ע"כ מפ"י רצינו גרסום זל"ט): **גב' מן הסס**. צפרק ר"א אומר כו': **פוסחין בשבתות וימים טובים**. שסס נדר שלא יאכל כל ימות השנה פותחין לו חרטה כך כלום נדרת על דעת להתענות בנשבות וימים טובים אס ט) יאמר לאו: **כראשונה היו ט**. כ"ד כ' ראשונים אומרים אותן הימים שבתות וי"ט מותרין וכו': **הוסר כולו**. וכוּלן מותרין: **אמר רבה הכל מודים כו'**. אמתני' קאי. כלומר שאס ראה אותם אוכלים מאניס וענבים ואמר הרי הן עליכס קרנן ט) (כמו שאמר עליהם על כולכס אסורין) וסוז אמר אילו הייתי יודע שאכא צניכס הייתי אומר כולכס אסוריס חוץ מאכא הואיל ומעיקרא כללן דלמנר כולכס כולן אסוריס ואציו ואמו מותרין דלא הוי נדר שהותר מקצתו הותר כולו הואיל ואכתי דציבורו קמא קאי דלמנר כולכס: **לא נחלקו אלא בנאומר**. תחלה בכלל הרי הם עליכס קרנן וסוז אמר אילו הייתי יודע שאכא צניכס הייתי אומר כולכס אסוריס חוץ מאכא הואיל ומעיקרא כללן דלמנר כולכס אסוריס ואציו ואמו מותרין דלא הוי נדר שהותר מקצתו דציבורו קמא קאי דלמנר כולכס: **לא נחלקו אלא בנאומר**. תחלה בכלל הרי הם עליכס קרנן וסוז אמר אילו הייתי יודע שאכא צניכס הייתי אומר כולכס אסורין ואכא מותר ורבא

פלוני ופלוני אסורין ואכא מותר הואיל ולכסוף פרטן פלוני ופלוני קסברי כ"ה דהו"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו וז"ש סברי כל עיקר לא אמר הותר מקצתו הותר כולו ט) ט) (הואיל ואכתי אדציבורו קמא קאי דלמנר כולכס): דכ"ע

דלילו מתני' לא דמיא ממש למתני' דפרקין דלילו בנמתני' דהכא הנדר בטל מאליו ואילו בנמתניתין דפותחין נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבתות וי"ט והיינו טעמא משום דבנמתניתין איכא טעות בעיקר הנדר שלא נתכוון לאציו מעולם ואילו בנמתני' צפרק פותחין ליכא למימר הכי שמי שאסר על עצמו כשר ויין שנה אחת יודע הוא שיעצבר עליו שבתות וימים טובים הלכך כיון דליכא טעות בעיקר הנדר נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבת ויום טוב צפתח שאילו היה יודע שאסור להתענות בהן לא היה נודר או בחרטה. והא דמיייתין לה הכא לפרושי פלוגמיהו דכ"ש וז"ה ולומר דננדר שהותר מקצתו הותר כולו תליא כי היכי דתליא בזה פלוגמיהו דרבנן ור' עקיבא: **אמר רבה הכל מודים בנאומר וכו' הייתי אומר כולנס אסורין חוץ מאכא דכולי עלמא כולהון אסורין ואציו מוסר**. משום דלא מיקרי כי האי גוונא נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שכיון שבשעת הנדר אמר כולנס אסורין ועכשיו ג"כ מעמיד דבריו הראשונים לגבי האחרים בלאו השון ממש שאמר בתחילה אעפ"י שמוציא אציו מן הכלל אפילו הכי אין זה נדר שהותר מקצתו לפי שאציו לא נכנס מעולם במשמעות הנדר ולגבי האחרים הרי הוא אומר כולכס [ס"י שאמרן בתחלה: לא נחלקו אלא בנאומר אילו הייתי יודע שאכא צניכס הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין

בשבוּעוֹת] בשעה שהשבוּעה חלה עליו יהא זכור את השבוּעה: קונס אשתי נהנית לי שנגבה את כיסי בו'. היינו נדרי שגגות דכיון שנדע לו שלא גנבה כיסו נמצא שלא היה נודר: אילו ואילו מותרין. נדר שזהוה מקצתו הותר כולו דלית רואה שיחול נדרו אלא כעין שנדר אותו וכיון שמקצתו היה שוגג נתבטל כולו: גב' תנן התם. משנה היא לקמן בפ' ר"א (דף סו:). פותחין בשבתות ובי"ט. כגון אס נדר להתענות שנה ואמרו לו והלא כמה שבתות וי"ט יט בשנה שאין טוב להתענות בהן ואמר לא שמתני אל בני ולא מזכרתי לשבתות וי"ט ואילו הייתי זכור לא הייתי נודר להתענות בהן אותן הימים מותרין על ידי התרת חכס ולא דמי להך מתני' דשוגג גמור היה על אציו ולא חל הנדר עליו כלל אלא הכא היה לו לדע שאי אפשר לשנה בלא שבתות וי"ט וחל הנדר עליהם כי נדרים חלים על דבר מזוה כדנר הרשות הלכך לזריך שאלה: ושאר כל הימים אסוריים. דלית להו נדר שהותר מקצתו הותר כולו וסבירו דלא נחלקו כ"ש וז"ה בדכר זה: שהודר שהותר מקצתו הותר כולו. דכיון שמלא פתח למקצת הנדר אפילו לא נתמחר בשאר הימים בטל כל הנדר: אבד רבה רבא רבא שזין נמי אהך מתני': אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולנס אסורין חוץ מאבא בו'. אמתני' קאי דלמנר הרי הס עליכס קרנן ואסרין עליהם בכלל כלנס כאחד ואשתא נמי קאמר הייתי אומר כולנס אסורין ולא החליף לשון הנדר הלכך לא הורע כח הנדר ולא אמרינן ביה הותר מקצתו הותר כולו והוא הדין אס ראה אותם מרחוק אוכלין ולא ידע שאציו צניכס והראה עליהם ואמר לזה ולזה אסוריס וחזר ואמר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואכא מותר אחרים אסוריס כיון שלא החליף דבריו שהנדר והתורה הכל בלשון פרט: הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין. ומתחלה אסרין עליהם בלשון כולנס דכיון שהחליף דבריו הורע כח הנדר וסברי בית הלל דלמנר הואיל והותר מקצתו הותר כולו והוא הדין נמי אס מתחלה אמר בלשון פרט ולכסוף אמר כולנס וזית שמאי סברי שכל ענין אחד:

מתחלה אמר כולנס אסוריס ועתה אמר אילו הייתי יודע שאכא צניכס הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואני מותר ופרט בציפור ופרט בבהיר אי נמי פרט בציפור וכלל בבהיר אמרי כ"ה ור"ע מאחר שהחליפן נראה כעוקף נדרו והותר מקצתו הותר כולו וז"ש לא שרי לה ואסרו בנדרוייהו:

רש"י

ט) שבוּעוֹת כהנ'. ב) ג"א שאני. ג) [לעיל כב:]. ד) [שבוּעוֹת כח: ועי' מוסף קידושין יג. ד"ה כסס]. ט) יבמות ג: שבוּעוֹת כו. לא. ו) לקמן סו: ז) [המתחיל בדף כב:]. ח) רש"א מ"ז, ט) דף כא: י) פ"ג ה"ב, [

הגהות הב"ח

טא) בשפנה הרי הן עליכס: טב) רש"י ד"ה נדרי שגגות אמר קונס עלי ככר זו אם אכלתי אם שתייתי הס"ד: גא) ד"ה לא שהיה וכו' ועס אחיו הס"ד ואח"כ מ"ה ב"ש: דה) ד"ה פותחין וכו' אס אמר לאו הותר הס"ד: טב) ד"ה כראשונה היו אומרים שכל ראשונים היו אומרים אותן הימים: ו) ד"ה אמר רבה וכו' כמי שאמר על כולכס כולכס אסורין וכו' הואיל ובכלל במעיקרא דלמנר כולכס: ו) ד"ה לא נחלקו וכו' הותר כולו הס"ד ואח"כ מ"ה ורבא אמר:

גליון הש"ם

מתני' יודע שלא הכתו. ע"י לעול דף כב ע"ב בשר"ן ד"ה חוץ מקונס: גב' אמא כשם שנדרי שגגות. ע"י קדושין דף יג ע"א מד"ה כסס: שם נדר שהותר מקצתו. ע"י ירושלמי פ"ה דנכירות עלה דמתני' מזהרין גבורות גשמים: בהר"ן ד"ה נדרי שגגות בו' דכיון דנדריא וכו'. ע"י שבוּעוֹת דף כח ע"א. ועליל טו ע"ב ברי"ד ד"ה אכל:

פירוש הרא"ש

מתני' נדרי שגגות אמר קונס אם אכלתי ואם שתייתי ונוכר שאבא או שתה. וכשעת הנדר היה סבור בדעאי שלא אכל ולא שטה ולא היה נדעמו למזר כלל ולא היה פיו ולבו שזין הלכך לא הוי נדר: קונס שאני אוכל ושאיני שותה ושכח ואכל ושתה. דבשעה שהנדר יס לו לחול דהיינו בשעה שאכל ושטה אז שמה את הנדר וליפ"י משבוּעוֹת דבעינן שיהיה האדם [ס"י

רש"י